

УДК 658:005.922.1:33]-044.337

Меліхова Т.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту,
Запорізька державна інженерна академія

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У роботі досліджені принципи забезпечення та управління економічної безпеки підприємства. Удосконалено принципи забезпечення та управління економічної безпеки підприємства. Дано власне визначення принципів забезпечення та управління економічної безпеки підприємства, а саме: комплексності, системності, своєчасності, безперервності, оперативності, плановості, економності, альтернативності, ефективності, відповідальності, гнучкості, диференційованості, обґрунтованості, об'єктивності, обачності, координації, інтегрованості, динамічності, достовірності, оптимальності, зрозумілості, компетентності, адаптивності, системності, конструктивності, стимулювання, стримання, законності, науковості (інноваційний).

Ключові слова: принципи, забезпечення, управління, економічна безпека, промислове підприємство.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРИНЦИПОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ И УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Мелихова Т.О.

В работе исследованы принципы обеспечения и управления экономической безопасности предприятия. Усовершенствованы принципы обеспечения и управления экономической безопасности предприятия. Дано собственное определение принципов обеспечения и управления экономической безопасности предприятия, а именно: комплексности, системности, своевременности, непрерывности, оперативности, плановости, экономности, альтернативности, эффективности, ответственности, гибкости, дифференцированности, обоснованности, объективности, осмотрительности, координации, интегрированности, динамичности, достоверности, оптимальности, понятности, компетентности, адаптивности, системности, конструктивности, стимулирования, воздержания, законности, научности (инновационный).

Ключевые слова: принципы, обеспечения, управления, экономическая безопасность, промышленное предприятие.

IMPROVING THE PRINCIPLES OF SUPPLY AND MANAGEMENT OF ECONOMIC SAFETY OF AN INDUSTRIAL ENTERPRISE

Melikhova T.

The paper examines the principles of ensuring and managing the economic security of an industrial enterprise. The principles of providing and managing the economic security of an industrial enterprise have been improved. The actual definition of the principles of maintenance and management of the economic security of an industrial enterprise is given, namely: complexity, systematic, timeliness, continuity, efficiency, planning, economy, alternative, efficiency, responsibility, flexibility, differentiation, reasonableness, objectivity, carefulness, coordination, integration, dynamism, reliability, optimality, comprehensiveness, competence, adaptability, systematic, constructive, stimulating, restraining, legality, scientific (innovative).

Keywords: principles, provision, management, economic safety, industrial enterprise.

Постановка проблеми. В умовах трансформаційного періоду, підприємства функціонують у динамічному та нестабільному зовнішньому та внутрішньому середовищі, що визвано мінливою бюджетною та податковою політикою, нормативними суперечностями між законодавчими актами, фіскальним режимом держави, недобросовісною конкуренцією, інформаційним шпіонажем, порушенням комерційної таємниці, існуванням потенційних та реальних загроз у внутрішньому та зовнішньому середовищі, інфляцією, падінням національної валюти, вірогідністю банкрутства будь-якого банку, необґрунтованим коливанням валютних курсів, ненадійністю контрагентів, зловживанням службовим становищем та шахрайством керівництва,

бюрократичними процесами в органах влади, високим рівнем фінансових ризиків, низькою покупною спроможністю контрагентів. Саме тому, особливо важливим є обґрунтування принципів забезпечення та управління економічної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Забезпечення та управління економічної безпеки підприємства досліджували наступні науковці: Андреева Т.С., Антонова О.В., Бланк І.А., Бусел В.Т., Вівчар О.І., Васильчик С.В., Васильців Т.Г., Горячева К.С., Спіфанов А.О., Єрмошенко М.М., Картузов Є.П., Климчук С.В., Корнієнко Т.О., Ліпкан В.А., Москаленко В.П., Мочерного С.В., Орлик О.В., Пігуль Н.Г., Покропивний С.Ф., Радзівіло І.В., Сметанюк О.А., Філіппова С.В., Халіна

О. В., Хоменко О.А., Черевко О.В., Черемушкин А. В., Шликов В.В., Штангрет А.М. У процесі дослідження забезпечення та управління економічної безпеки підприємства в працях вчених виявлено недостатньо розглянуті науковцями їх принципи, а також відсутня єдина точка зору авторів щодо їх змісту.

Постановка завдання. Удосконалити принципи забезпечення та управління економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу. Великий тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусел дає визначення терміну «принцип» як основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. ін.; основний закон якої-небудь точної науки [1]. Тому, на нашу думку, принципами економічної безпеки підприємства є норми, на підставі яких функціонує система економічної безпеки підприємства. На нашу думку, принципами управління економічної безпеки підприємства є норми, якими керуються внутрішні суб'єкти управління економічною безпекою підприємства при здійсненні своїх функцій з керування персоналом при подоланні, нейтралізації та захисті від загроз об'єктів його економічної безпеки, а принципами забезпечення економічної безпеки підприємства є норми, якими керуються внутрішні суб'єкти забезпечення економічної безпеки підприємства при виконанні своїх функцій з забезпечення потреб у ресурсах об'єктів його економічної безпеки.

За результатами аналізу наукових джерел та окремих думок вчених, на наш погляд, принципами забезпечення та управління економічної безпеки підприємства є наступні принципи (рис. 1), а саме:

– комплексності – передбачає використання системи заходів, яка складається з комплексу узгоджених та

пов'язаних між собою дій кожного суб'єкта підрозділу, як забезпечення, так і управління економічною безпекою підприємства для запобігання та подолання загроз;

– системності – передбачає, що усі елементи системи, як забезпечення, так і управління економічної безпеки підприємства мають бути взаємопов'язані та взаємоузгоджені;

– своєчасності – це розроблена система, як управління, так і забезпечення інформаційними, трудовими, матеріальними, фінансовими ресурсами підприємство для своєчасного виявлення та нейтралізації загроз з метою захисту економічної безпеки підприємства, яка дає змогу швидко пристосовувати його роботу у надзвичайних умовах, ліквідувати наслідки форс-мажорних обставин та відновити роботу підприємства;

– безперервності – передбачає, як безперервність організації системи управління виявлення та нейтралізації загроз з метою захисту економічної безпеки, так і безперервність системи забезпечення потреб у інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових ресурсах економічної безпеки підприємства;

– оперативності – визначає оперативність передачі інформації між підрозділами та швидкість прийняття управлінських рішень щодо виявлення та подолання загроз у системі управління економічною безпекою, а також забезпечення потреб у інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових ресурсах економічної безпеки підприємства;

– плановості – передбачає формування, як системи управління, яка направлена на виявлення та нейтралізацію загроз у майбутньому періоді з метою захисту економічної безпеки, так і системи забезпечення потреб у інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових ресурсах економічної безпеки підприємства;

Рис. 1. Удосконалена система принципів забезпечення та управління економічної безпеки підприємства

– економності – це обґрунтованість витрат на систему, як управління, так і забезпечення економічної безпекою підприємства, тобто розмір витрат не повинен перевищувати рівень їх економічної доцільності;

– координації – передбачає застосування координації дій суб'єктів економічної безпеки для виявлення та подолання реальних та потенційних внутрішніх та зовнішніх загроз, а також шляхів надходження інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових ресурсів для забезпечення потреб економічної безпеки підприємства;

– взаємодії – передбачає взаємодію всіх внутрішніх суб'єктів і підрозділів, які виконують завдання з захисту майна, виявлення та нейтралізації загроз в системі управління економічної безпеки підприємства;

– альтернативності – застосування альтернативних варіантів (оптимістичного, вірогідного та песимістичного), як у системі управління захистом та засобами виявлення чи нейтралізації загроз економічної безпеки, так і системі забезпечення інформаційними, трудовими, матеріальними, фінансовими ресурсами потреб економічної безпеки підприємства;

– ефективності – вибір сучасних методів управління суб'єктами з подолання загроз безпеки для підвищення ефективності економічної безпеки підприємства та досягнення цілей бізнесу, а також найбільш ефективних варіантів забезпечення інформаційними, трудовими, матеріальними, фінансовими ресурсами потреб економічної безпеки підприємства;

– відповідальності – застосування розробленого порядку відповідальності матеріально-відповідальних осіб та працівників підприємства за завдання шкоди підприємству, розтрачання коштів, розповсюдження конфіденційності інформації, розкрадання майна та матеріалів або невиконання професійних обов'язків;

– гнучкості – представляє собою систему управління, яка швидко реагує на загрози економічній безпеці підприємства та пристосовує операційну, фінансову та інвестиційну діяльність до мінливого внутрішнього та зовнішнього середовища;

– диференційованості – встановлення диференційованого підходу до організації управління виявлення та подолання реальних та потенційних внутрішніх та зовнішніх загроз, а також до забезпечення інформаційними, трудовими, матеріальними, фінансовими ресурсами потреб економічної безпеки підприємства;

– обґрунтованості – передбачає прийняття обґрунтованих управлінських рішень для виявлення та подолання реальних та потенційних внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства, а також застосування вмотивованих норм для забезпечення інформаційними, трудовими, матеріальними, фінансовими ресурсами потреб економічної безпеки підприємства;

– об'єктивності – прийняття об'єктивних управлінських рішень у системі управління та забезпечення економічної безпеки підприємства, яка направлена, як на подолання реальних та потенційних загроз, так і задоволення реальних інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових потреб у ресурсах;

– обачності – прийняття зважених управлінських рішень у системі управління та забезпечення економічної безпеки підприємства, яка направлена, як на подолання реальних та потенційних загроз, так і задоволення реальних інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових потреб у ресурсах;

– контролю – передбачає застосування управлінського контролю за суб'єктами економічної безпеки для виявлення та подолання реальних та потенційних внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства;

– інтегрованості – система як управління, так і забезпечення економічною безпекою підприємства має бути органічно інтегрована у загальну систему менеджменту підприємства;

– динамічності – системи управління та забезпечення економічної безпеки мають забезпечувати швидку реакцію підприємства на появу реальних та потенційних загроз, надлишок або брак ресурсів та своєчасно приймати відповідні управлінські рішення;

– достовірності – система управління економічною безпекою має забезпечувати достовірною інформацією керівництво підприємства про виявлення реальних та потенційних загроз, а система забезпечення інформувати про надлишок або брак ресурсів для визначення реальної оцінки ситуації та прийняття обґрунтованих управлінських рішень для своєчасного їх подолання;

– оптимальності – досягнення максимальної функціональної ефективності системи управління економічною безпекою підприємства, шляхом оптимального забезпечення потреб в інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових ресурсах для прийняття відповідних управлінських рішень та подолання реальних та потенційних загроз;

– зрозумілості – прийняті управлінські рішення або побудовані системи управління та забезпечення економічної безпеки підприємства, повинні бути зрозумілими, мати чітко розроблені заходи з зазначенням конкретних посадових осіб щодо попередження, виявлення, подолання реальних та потенційних загроз, а також захисту інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових ресурсів;

– компетентності – система як управління, так і забезпечення економічною безпекою підприємства, що побудована на високому професіональному рівні, а всі її суб'єкти мають високий професіоналізм;

– адаптивності – здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, а також надходження та захист інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових ресурсів в умовах коли працівники підприємства повинні швидко адаптуватись до надзвичайних умов роботи при виявленні загроз у системі управління та забезпечення економічної безпеки підприємства;

– системності – створення системи як управління, так і забезпечення економічною безпекою, що забезпечила б системність захищеності всіх об'єктів підприємства від всіх факторів, які здійснюють вплив на безпеку підприємства;

– конструктивності – створення конструктивної системи як управління, так і забезпечення економічною безпекою, що забезпечила б відображення реального фінансового стану підприємства та прогнозування перспектив майбутнього з урахуванням всіх факторів, які здійснюють вплив на його безпеку;

– стимулювання – розробка дієвої системи стимулів для ефективного використання ресурсного потенціалу, запровадження інноваційних проєктів з метою підвищення ефективності як управління, так і забезпечення економічної безпеки підприємства;

– стримання – розробка дієвої системи штрафів для економного використання ресурсного потенціалу з

метою підвищення ефективності як управління, так і забезпечення економічної безпеки підприємства;

– законності – система як управління, так і забезпечення економічною безпекою підприємства повинна бути побудована на підставі чинного законодавства України та нормативних актів стосовно безпеки підприємства, а усі прийняті управлінські рішення повинні мати легітимний характер і не суперечити чинному законодавству;

– науковості (інноваційний) – система як управління, так і забезпечення економічною безпекою підприємства повинна бути побудована з застосуванням наукового підходу та інновацій.

Висновки з проведеного дослідження. У роботі удосконалено принципи забезпечення та управління економічної безпеки підприємства. Дано власне визна-

чення принципів забезпечення та управління економічної безпеки підприємства, а саме: комплексності, системності, своєчасності, безперервності, оперативності, плановості, економності, альтернативності, ефективності, відповідальності, гнучкості, диференційованості, обґрунтованості, об'єктивності, обачності, координації, інтегрованості, динамічності, достовірності, оптимальності, зрозумілості, компетентності, адаптивності, системності, конструктивності, стимулювання, стримання, законності, науковості (інноваційний). Від дотримання принципів управління та забезпечення залежить якість та ефективність економічної безпеки підприємства в цілому. Сформульовані принципи можуть бути використані для формування механізмів забезпечення та управління економічною безпекою підприємства.

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

E-mail: tanya_zp_zgia@ukr.net

УДК 336.7

Мироненко М.Ю.

доктор наук з державного управління,
професор кафедри фінансів,

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

ГЕНЕЗИС СИСТЕМНОЇ БАНКІВСЬКОЇ КРИЗИ

У статті розглянуто сутність системної банківської кризи. Проаналізовано функції банківської системи під час кризи та представлені види системних банківських криз за класифікаційними ознаками. Наведені групи специфічних причин виникнення системної банківської кризи і розглянуто системні банківські кризи світових банків та банків України. Визначено зовнішні та внутрішні фактори впливу на системну банківську кризу.

Ключові слова: банк, банківська система, банківська криза, регулювання, управління, контроль.

ГЕНЕЗИС СИСТЕМНОГО БАНКОВСКОГО КРИЗИСА

Мироненко М.Ю.

В статье рассмотрена сущность системного банковского кризиса. Проанализированы функции банковской системы во время кризиса и представлены виды системных банковских кризисов по классификационным признакам. Приведенные группы специфических причин возникновения системного банковского кризиса и рассмотрены системные банковские кризисы мировых банков и банков Украины. Определены внешние и внутренние факторы влияния на системный банковский кризис.

Ключевые слова: банк, банковская система, банковский кризис, регулирования, управления, контроль.

GENESIS OF THE SYSTEMIC BANKING CRISIS

Mironenko M.

The essence of the systemic banking crisis is considered in the article. The functions of the banking system during the crisis are analyzed. represented types of systemic banking crises on the basis of classification. The following are the groups of specific reasons for the emergence of a systemic banking crisis. Systemic banking crises of world banks and banks of Ukraine are considered. The external and internal factors of influence on the systemic banking crisis are determined.

Keywords: bank, banking system, banking crisis, regulation, management, control.